

Kyrkogårdsvandring Hjärtlanda söndagen den 7 augusti 2016 med Bertil Zettergren och Inger Högberg

Namnet Hjärtlanda uppträder första gången 1287.

I **Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige från 1859-1870** står att en man vid namn Gerhard ägde en gård här i trakten. Namnet drogs ibland ihop till Gert och skrevs också som Hjert. Här vill man söka en förklaring till namnet Hjärtlanda.

En annan förklaring skulle vara att ordet Hjort skulle finnas som grundbetydelse.

Hjärtlanda är den **minsta socknen i Njudung** och **kyrkan är den minsta** av njudungskyrkorna och troligen den minsta sockenkyrkan i Jönköpings län men **kulturhistoriskt** sett en av de rikaste.

Denna lilla kyrka har med största sannolikhet varit **en patronatskyrka** vilket innebar att den var underställd en enskild person, en man av betydelse i bygden. Den s.k. **patronatsrätt innebar** att man förfogade över kyrkans intäkter och egendom samt tillsättning av präst. Det innebar också att man skulle sköta underhållet och utsmyckningen av kyrkan samt avlöna prästen.

Ett av de mer spektakulära fynden från Hjärtlanda är den **fallossten** som hittades vid 1900- talets början på kyrkogården. Skulpturen, som är ca 45 cm hög och 12,5 cm bred kan vara tillverkad under 1100-talet av en stenarbetare vid Hjärtlanda kyrka. Troligen en kvarleva från äldre Asatro. Stenen gavs 1927 som gåva av församlingen till **Statens Historiska Museum**.

År 1806, året för storskiftet, var sjön här nedanför mycket större och **kyrkogårdsmuren** låg bara ca 25 m från sjön.

För ca 110 år sedan genomgick både Hjärtlandasjön och Hjärtnäasjön **betydande sjösänkningar**. I dag finns en zon på ca 60 m från kyrkogårdsmuren och ner till sjökanten.

Omkring 1930 byggdes den nuvarande vägen i nord-sydlig riktning, troligen som AK-arbete, i ett område som alltså varit sjöbotten. Tidigare gick den ju öster om kyrkan, mellan kyrkan och den byggnad som numera fått namnet Hjärtlandagården.

Kyrkogård anlades i samband med att kyrkan byggdes under 1100-talet. Endast ett utvidgningstillfälle är känt, i början av 1900-talet. Det innebär att här har begravts åtskilliga Hjärtlandabor. Det framgår ju inte särskilt tydligt idag om vi ser de gravvårdar som finns. **De gravvårdar som finns är daterade från 1896 och framåt.**

Klockstapeln har genomgått ett flertal restaureringar genom åren. Det är osäkert när den uppfördes men att det var **före 1829** framgår av ett protokollsbeslut om att reparera den.

Staketet mot församlingshemmet är troligtvis av gjutjärn och något årtal då det sattes upp har jag inte fått fram. Kanske någon vet?

Kyrkogården omges i huvudsak av gamla ståliga lönnar. Men i norr fanns tidigare en björk (numera finns bara stubben kvar), i väster står en ask, i söder en lind och ingången flankeras av två kastanjer. Alltsammans ger ett idylliskt intryck.

De negativa föreställningar som funnits om nordsidan av en kyrkogård har inneburit att begravningar undvikits där. Under den enda gravvård som finns där är två bröder begravda, båda döda under sina första levnadsår.

Ifrån kyrkoböckerna har jag hämtat **en del statistik** från åren 1716, alltså för 300 år sedan och 1816, för 200 år sedan och slutligen för 100 år sedan - 1916.

1716 **föddes** det sju barn.

Hundra år senare, 1816, föddes 10 barn.

Och 1916 föddes 3 barn.

1716 **vigdes** 4 par, 1816 – bara 1 par och 1916 - fyra par.

Avlidna från dessa år var 5 personer 1716, 6 personer 1816 och 4 personer 1916.

Jag kan också nämna att det dog 10 barn inom loppet av två månader hösten 1857. Det var **rödsot eller dysenteri** som härjade.

Hur många bodde vid dessa tider i socknen. Jo 1810 – bodde här 236 personer.

Året 1880, en tid då många barn föddes, bodde här 379 personer. Och 1929 bodde här 251 personer. Hur många som finns folkbokförda i den gamla socknen idag vet kanske någon?

En annan intressant källa att ta del av om man vill få en bild av vad som skett i en socken är **domböckerna**. I domboken för Västra Härad från 1610-1634 har jag hittat följande om vad som en gång hände här i Hjärtlanda (nu får jag läsa innantill):

Vid rätten tingstad i Sävsjö den 25 och 26 juni 1633

I närvaro av ståthållaren på Jönköping, Knut Drake till Göberga/Linderås, Per Månsson (Lood) till Hjälmsänga/Rydaholm, arrendatorn Peder Gudmansson (Strömberg) och häradsskrivaren Jöns Jönsson i Buddatorp samt de 12 nämndemännen, bl.a. Styre i Ormestorp, Lindorm i Gistingstorp, Nils i Hjälmseryd, Bengt Arvidsson i Vallsjö och Peder i Uppåkra.

Med följande bakgrund hade rätten att ta ställning och döma:

En ung dräng, Nils Germundsson, blev anklagad för att ha besovit och avlat barn med löskonan* Brita Göransdotter medan de båda tjänade i Brunseryd . Hon anklagades sedan för att ha mördat barnet.

Påskamåndagen den 22 april kom Brita i träta med Nils Germundsson. Hon tog då en brandstake och ville slå honom. Han tog ifrån henne staken och hon tog då till en yxa och kom åt honom. Då slog han henne över magen. Dagen därpå sade hon till pigan Karin att hon hade så ont i magen då Nils slagit henne att hon inte visste någon råd.

Den 28 april (som beskrevs som quasimodo geniti=första söndagen efter påsk) 1633 födde Brita Göransdotter ett barn.

Alla utom Brita och pigan Elin Persdotter var i kyrkan då detta hände. Efter förlossningen, som skedde i en lada placerade hon barnet i en kalvakruba och täckte över det med hö. Men Elin hade sedan sett hur Brita därefter vändades och frågade hur det var med henne. Brita hade då genast bekänt hur det var fatt. När en annan piga, som hette Karin, kom hem från kyrkan fick hon höra vad som hänt och tände då upp en sticka för att rannsaka (undersöka). De kunde då följa spåren efter förlossningen in dit barnet låg. Brita hade lagt barnet i en klut med lite hö över. De tog sedan barnet och gick till Hjärtlanda kyrka, där barnet blev synat. Därefter bars barnet vidare till Hultsjö kyrka och blev även där synat av vittnen. Dessa var Jöns Jönsson i Buddatorp och hans hustru, en annan hustru som hette Ingeborg, nämndemannen Lindorm i Gistingstorp samt en annan ärlig man och kvinna. Bland vittnena fanns också Ingrid och Olof i Hjärtlanda och Måns i Hjärtnäs. Man kunde konstatera att barnet var nästan fullt utvecklat men dött vid födseln och att det var ett piltebarn (en pojke alltså).

Rätten dömde mamman till ett rimligt kåkstraff, androm till sky och varnagel, att de dock akta sig för sådana påfund. Hon ansågs däremot inte vara någon mörderska då hon erkänt sitt handlande. Däremot hade hon ont uppsåt eftersom hon dolde sin graviditet, födde i en lada och hade avlat barnet i lönskaläge.

Nils Germundsson sakfälldes för lönskaläge till 3 daler. och för det han slog henne och utan tvivel vållade att hon födde i otid fästes hos båda 4 ½ daler. Han fick alltså betala 7.5 daler och hon 4,5 daler.

***(ogift kvinna utan fast tjänst och därmed utan fast bostad)**

Denna kyrkogård är levande, finns mitt i byn, de flesta som ligger här har fortfarande släktingar kvar här som minns dem. Dramatik, unga änkor och olyckor men också umgänge och hjälpsamhet gårdarna emellan. Hjältar och hjältinnor med förtroendeuppdrag i RLF eller kommunen. Utmärkelser från. Hushållningssällskapet och Patriotiska sällskapet. 1955 37 hästar 12 traktorer. Man har och har haft alv eller moränjord på jätterbotten eller mylla på alvbotten under smorlädersstövlarna. Ändå har Amerika lockat, lovat och lurat.

1 /Axel Holm 1914 6/1—2000 16/2 Sjöberg Margaretha Holm 8/6 1905- 1982/

Hos familjen Holm hyrde mina föräldrar övervåningen några somrar på 50-talet. Greta jobbade både inne och ute. Matade kycklingarna och värmden en förskjuten spädgris i ugnen. Axel sjöng, hässjade hö och plockade svamp. Kyrkvärd. Vi

plockade amerikapotatis i landet. Axel berättade om hur han friade till Greta. Han behandlade sina kor med fast hand och kärlek.

2 /P J Magnusson familjegrav Kristina f Pettersson Sjöberg

Greta (Margaretha)Holms pappa. Stor man med skägg och rött hår gick under namnet Petter i Kusås.

4 döttrar Anna, Greta, Hilma och Urgina. De fick en gård var.

Petter och Kristina bodde i Hjärtlanda Västragård som Anna fick. Därefter Sjöberg eller Kusås tillsammans m Axel o Greta som sedan tog över den gården.

3 /Hilma Nilsson 1888-1913/

Den tredje av Petter i Kusås döttrar. Fick Hjärtlanda Mellangård och gifte sig med Carl Nilsson 1912. Hon dog i barnsäng när dottern Ingrid föddes ett år senare.

/Ingrid Mallander 1913-1969/

Dottern som Hilma födde. G m Henrik Mallander. Omkom i bilolycka vid Söderhamn 56 år gammal. Var aktiv i Missionsförsamlingen och Vita Bandet. Arbetade på Sjukstugan vars personal sjöng på hennes begravning.

Petter i Kusås förvaltade morsarvet för Ingrid Mallander då fadern Carl Nilsson gifte om sig och hon fick en lång rad halvsyskon som hon växte upp ihop med.

Hjulås /Gustav Fransson son till Frans. Om Hjulås finns mycket att berätta

Elsi/ (Karlsson) från **Norget** Hultsjö Böllingetorp. Elsis far och Cecilia Orth var syskon. Norget = litet rum eller utrymme

Heter man inte Berggren så heter man Orth

4 / Willard Orth 5/2 1921-8/10 1972 Hjärtnäs Södergård attributnamn

G m Ann-Tina (död 2017) från Skepperstad och har dottern Ing-Mari Persson som sköter om gården.

Son till Emil Orth och Elsa f Berggren (återkommer till dem). Farfar och farmor är Johannes och Helena Orth (återkommer till dem). Här går släkten Berggren/ Orth samman

Gården i familjen i 100 år. W. avled vid 51 års ålder under arbete i ladugården, fick hjärtinfarkt. Arbetade under ungdomsåren på gården, som han tog över 1949. Jorden är alv och skogsbest, barrskog och något lövskog. Gick på Tenhults lantmannaskola. Vann körning med häst vid ett SLU evenemang 1946.

5 Fintorp under Hjärtnäs Södergård /Anton Karlsson o Hanna Karlsson

Anton broder till Maj-Sofies mamma Hanna och **Ellen B** (Astras mamma) . Deras bror **Gunnar** och Anton hjälpte Emil Orth med höskörden när Gunnar blev dödad av blixten och dog i armarna på sin bror. Återkommer t Fintorp vid Tummeryd.

6/Anders i byn, Hj-a Mellangård Kristiansgården Klockareg 2

/ Anders Karlsson 1867-1960 Maria Karlsson 1880-1965/

Inge Anderssons farfar o farmor. Anders Johan föddes i Hjärtlanda son till anfadern i Östragård, CJ Petersson och Inga Sofia. Hamnade i Övre Fryksdalen pga Klas Berggren från Hjärtnäs som drev jordbruk där och var lärare och kantor. Står i någon skrift som häradsdomare och riksdagsman. Anders tjänade dräng för 125 kr/år. Träffade Anna Maria från Östmark, gifte sig och drog med henne till Hjärtlanda där de födde 11 barn. Hon var bara hemma i Östmark två gånger efter flytten. Nr 2 i barnaskaran var Inges pappa Fingal **Axel** . Namnet **Fingal**, som betyder ljushåriga nordmän, förekommer på fler barn i Hjärtlanda..

John Hjärtvik ett känt namn i Hjärtlanda är ett av barnen. Lite **kvinnohistoria**: Axel Fingals hustru Sveas syster Agda var gift med gästgivare Oskar Svensson i Komstad. En höstdag 1921 tog han hästen och for till Sävsjö för att rösta. Men hustru Agda hon ställde sig vid väggkanten och liftade till Sävsjö för att utnyttja sin rätt- första gången kvinnor tilläts att rösta.

7 /NP Nilsson 1863-1966 Mekan Matilda 1862-1939 Hilda 1892-196 Karl1895-1974 Rydsholm /

Petter i Tummeryd, han bodde bara 12 å i Tummeryd, flyttade till Rydsholm/ Fälläng där han bodde 50 år Kändis som spjuver och original. Skötte sina presskontakter väl.

Petter Nilsson född i Hjälmeryd och hustrun Tilda Sofia kom från Hultsjö. De åstadkom nio barn. Han blev mycket gammal, över 100 år

Son till en fattig torpare i Stockaryd. Minns nödåret 1868, då modern måste baka bröd av havremjöl och hasselknopp. Började som åttaåring hjälpa till med familjens försörjning som dräng och skogshuggare. Vid 24 års ålder blev han arrendator på Tummeryd. Citat P. ”Under Tummerydstiden steg arrendet ju mer jag förbättrade. Jag fick plikta för varje sten jag drog upp.”

Naturligt att han blev självägande bonde på Rydsholm. Stället födde en ko när han köpte men han förbättrade och odlade upp så stället kom att bära 6 kor och en häst. Duglig lantbrukare som fick belöning av Hushållningssällskapet f god odlargärning men var också kreaturshandlare som sålde stutar och kor på marknader. Klipsk och slagfärdig, det började berättas historier om den klurige P i T. 89 år gammal flyttar han och blir skepperstadsbo tillsammans m sonen Karl Oskar o dottern Hilda Kristina. 4 söner hade utvandrat till Amerika. Berättade att en av amerikasonerna ägde en farm värd 65000 dollar och betald kontant. Dottern Augusta Dorotea kalaskokerska i Skepperstad mamma till David som som ägt Holmatorp.

Dottern **Hilda** sägs vara mamma till THX Elis Sandberg som växte upp hos sin pappa Carl Sandberg. THX ett kalvtymuspreparat som underkändes av medicinalstyrelsen. 1950 åtalades han. Han har fått en byst rest i Aneby och är i så fall den ende Hjärtlandabon som står staty.

Petter avled på Kronikerhemmet 103 år

Sonen **Karl** jordbruksarbetare, anställd en tid på Skepperstad cementfabrik. En glad och snäll personlighet. Avled på Jönköpings Radioterapiavd. Så står det i minnesorden och samling efteråt på Stadshotellet.

8/ Hjärtnäs, Västragård **Henning Martin Efraim Karlsson f 1886** far t Karl Erik o Georg **Hjärtnäs hustrun Anna f Magnusson** dotter t Petter på Kusås /Georg1924-2007//Karl Erik Karlsson 1921-1966 dog ung av hjärtat

Makan Britha 1924-2003 änka som 40 åring

Gården kvar i familjens ägo. Karl Erik brukade gården och Georg jobbade på mejeriet.

Henning var son till Karl Nero o Anna f Bengtsson som var syster till Mina i Fintorp och därmed släkt med Maj-Sofie. Anna klarade av 12 förlossningar på 20 år. Ejra , Ärlis , Alma , **Karl Erik** , Asta , **Georg** , **Siri** g m Erik Hultin), Maj Britt g m **Stig Axel (Stig AV)**. Karl-Erik pappa till Elisabeth g m Anders

Sjödahl, vaktmästare på Bringetofta kyrkogård och son till Maj-Sofies syster Anna Lisa

Tel. 1 Gården till släkten 1908. Henning kyrkovärd och led. av kyrko- o. skolrådet. Här fanns under hans tid 4 hästar.

/Carl Nero 1854-1929 Anna Sofia Nero 1865-1926 Östragård/

Hennings föräldrar. De var också föräldrar till Ingeborg Hermansson (återkommer) och till Helga i Tråsås och till Emil och Amerikabröderna.

9 /Emil Karlsson 1896-1970 Hjärtlanda/

Kallades Nero

F d skogsarbetare som bodde i Nyhem Sävsjö. Född i Hjärtlanda, reste till Amerika, Nebraska, var där 10 år som farmarbetare. Återvände o förvärvade föräldragården Hjärtlanda Östergård som han brukade några år. Han var friluftsmänniska och gillade jakt o fiske. Han ”hade sin ålderdom här” citat en släkting, Allan i Tråsås. Vid begravningen talade för grannar Villard Orth, Axel Holm, m fl.

/Gustav Carlson 1902-1974

Axel E Carlson 1905-1993 Idaho USA/

Födda på Hjärtlanda Östergård.

Kopparkistorna var så tunga att 8 bärare behövdes vid begravningarna. Man får inte gräva på gravplatsen för kistorna blir inte förmultnade.

Gustav avlidit i Idaho Falls. Född i Hjärtlanda. Bröderna emigrerade 1924 och ägnade sig åt farmareyrket. ”På en farm, ägd av änkan Gladys, lika stor som hela Hjärtlanda.” Där var det mest potatisodling och mycket sorterande av potatis. I Idaho odlas 1/3 av Amerikas potatis och Mc Donalds tar det mesta därifrån. Gustav beskrivs som gladlynt och sällskaplig. Besökte hembygden regelbundet men var Am. Medborgare.

Båda bröderna var ungarlar hela livet liksom Emil.

Gustav hade sagt en gång att han tyckte det hade varit bättre att de hade stannat i Sverige. En av dem hade tydligen haft en jänta enl släktingen Allan. Dikten i dödsannonsen daterad Tråsås. ”Du bäddas i hembygdens soliga famn. Där inga sorger dig trycka. Vid barndomens kyrka Du hunnit i hamn. Där dina kära Din kulle skall smycka. Det är hembygdens klockor som ringa Och frid är den hälsning de bringa”

10/Oskar Isaksson 1888-1969

Ebba Isaksson 1893-1978 f Johansson syster till Oskar J g m Ester. Oskar och Ester föräldrar till Dagny Bjerhag (mamma till Hans B) och Irma i Amerika.

Brunseryd/ Se Älgabäck /Frideborg Isaksson 1931-2002 Brunseryd/ Evalds fru

Oskar född i Moo Hjälmseryd flyttade som barn till Grönvik i samma socken. Efter värnplikten for han t. USA och blev amerikansk medborgare. Enrollerades under första världskriget i USA s armé. Precis när han skulle skeppas över till den europeiska fronten, placerades han i flygvapnet. Efter 8 år i USA som snickare återvände han till Sverige. 1924 gifte han sig med Ebba. Tillsammans med hennes bror Oskar Johansson ägde och brukade han Älgabäck i 20 år. (Svågern Oskar och Ester Johansson är föräldrar till Dagny Bjerhag)

Därefter brukade Isakssons Brunseryd som sonen Evald övertog.

Oskar var en kraftkarl med hög arbetskapacitet. Församlingskassör i Hjärtlanda Missionsförsamling, hade kommunala uppdrag och var kyrkovärd.

11 /Oskar Berggren 1885-1971

Ellen Berggren 1895-1969 Hjärtnäs/ Mellangård

/Alice 1927-1935 Hjärtnäs/) sten lite längre bort

Brorsbarn till Oskar : *Axel g m Anna Lisa, Olof- Henry- Oskar-Gustav*

Elsa känd för sina ostkakor i stor skala. Syster till Ester Lindoff f Karlson m fl i Hjärtlanda Östrag. 6 barn varav ett, Alice omkom tragiskt vid lek.

Oskar B. har bott hela sitt liv på föräldragården som varit i familjens ägo sedan 1600-talet. Son till Ernst och Matilda B. de äldsta Berggrenarna här. Vid giftermålet tog han över gården. År 1965 överläts det som arrende till en son. Beskrevs som en odalman av gamla stammen vid minnesstunden på Hotel du Nord.

12 /Erik Strömberg 1897-1968 Djupadal/

En stillsam man med 2 kor men ingen häst. Plöjde med den ena kon.

Men tidigare var det nog mera liv i luckan på soldattorpet, med tanke på namnen på de tidigare soldaterna. En hette. Månsson-Abborre-Malmberg, Jonas Hammar blev soldat vid 15 års ålder, Friskopp som deltagit i Pommerska kriget, Hjerpe,

Hjert, Skön, Fält, Roth. (Peter Gåpå bodde på ett annat T) Grabbarna tillhörde Kalmare läns infanteri och capitein Eeketräas kompani. Roten omfattade Hjärtlanda Västragård, Solkaryd Mellangård, Burseryd och Hillarp.

Åter till Erik den lugne, son till soldaten sedermera vice korpralen och distinktionskorpralen Carl August S och hans h Kristina. Han var yngst av 8 barn och blev kvar när alla syskon lämnat hemmet. En jägare, friluftsmänniska och en god skytt. Brodern Gottfrid g m Selma Blom Sävsjö, blev pappa till Börje o Harald Strömberg kända sävsjöbor.

13 Äldsta gravstenen /Sofia Mars 1834 1/5 - 1911 14/12/

/Peter Mars 1829 1/11-13/8 1902/

1859 kom Peter Mars från Hjälmseryd till torpet Petet eller Sjöstorp eller Sjöberg-Petet vid Norrsjön. Gifte sig med Christina Sophia Bredberg , Hjärtlanda. Sophia hade en son Magnus Lilja står som oäkta son, drängen Johannes Andersson i Ekeby under Björnskog kan vara fadern. Efter några år emigrerade de t Amerika. Det tycks ha gått bra för dem, ty när de kom tillbaka blev de ägare till 1/6 dels mantal Berg. (Johan Nilssons gård) Peter har då antagit sin fars namn Mars.

14 Rehn /Martin Rehn 1889-1963 Selma Rehn 1896-1988

Föräldrar till / Rehn Sven Erik 1925-2011 Ärnanäs Östergård/ svartmylla på alvbotten

Martin Rehn växte upp som fosterson till Johannes o Lisa i Fintorp, styvson till deras ena dotter som bodde i Marbäck. Han stannade kvar till fostermamman dog då flyttade han till Ärnanäs Östergård.

Gun Rehn g m Sven Erik. Hon jobbade hos Sörensen i familjen.

15 Hjärtlanda Östergård 3:4 (Ester Lindoffs släktgård)

/Greta Karlsson fr Anderstorp Stockaryd 1920-2001 Östergård/ G m

/Axel Karlsson 1914-1959/ Axel bror till Ester L och

Greta och Axels barn Yvonne, Monika och Britt –Marie f 1960.

Axel som dog när Greta väntade deras tredje barn genom tragisk olycka. Axel hämtade en kviga från Fröset lastat i en höhack och vid Tummeryd välte

lasset o han kom under. Han var då bara drygt 40 år. Greta blev då en i raden av unga änkor.

Axel var yngste son till **Kalle Karl Emil i Ö-d och Emma** och övertog föräldragården.

16 Släkten Orth Knut och Emil m Elsa Orth/Berggren

Orth: Erhöll 1813 namnet Orth, då han tjänstgjorde i Tyskland som soldat. Jon Svensson Ort f 1782 kom t B Hjerttorp från Hjärtlanda Mellangård där han varit brukare.

Hans son Jonas Magnus f 1820 var sockenskomakare som vandrade runt. 1863 fick han frägdebevis till järnvägen. Byggde på skomakarlönen med järnvägsbygge (stambanan) så 1867 köpte han 1/8 mantal Hjärtlanda mellangård.

Jons sonson nämndeman **Johannes** Georg Orth bodde på Trädan. Han var auktionsförrättare och boutredningsman som fick Patriotiska sällskapets medalj 1910 med Gustav V s bild, under en högtidlig ceremoni i Hj-a kyrka. Kalas i hemmet. G m **Helena** Johannesdotter från Hjärtnäs Västragård dotter till Johan Stark död i USA. Alla utom Helena till Amerika.

Johannes och Helenas barn: **Henning** Orth till USA tillsammans med Emil. Han köpte en gård i Minnesota. Tjänade stora pengar men dog utfattig efter spel på börsen 1932. **Martin** Orth (återkommer), **Ernst** Orth gift med flicka från Hultsjö flyttade till Storvik f järnvägsarbete, **Gunnar Fingal** Orth till Storvik

också g m flicka från H-a Ö-g **Storvik** var, och är fortfarande en viktig järnvägsknut för godstågen. Här möts Norra stambanan, Bergslagsbanan och Godsstråket genom Bergslagen

17 **Emil** Orth emigr. som 16 åring, återvände julen 1914 efter 24 år i Amerika. Köpte Hj-s Södergård g m **Elsa Berggren** f i Brunseryd **änka** i 50 år, barn: Bernhard, **Villard** och Kerstin. /*Nämndeman **Emil Orth** 1875-1930 **Elsa Orth** 1899-198/*

18 **Knut** Orth alla födda på Trädan utom Knut H-a M-g och Henning Rydet Hjärtlanda Klockaregård Norsborg

*/Nämndeman **Knut Orth***

MOR (Naemi) 1897-1957 FAR(Knut) 1898-1942/

Knut Orth f i Hj-a M-g g m Naemi född Lundén. 2 döttrar Helena och Christina.

Arbetade vid järnvägen i Storvik 3 år, emigr. till Amerika som järnvägstjänsteman i 8 år. 1932 tillbaka i Sverige, gifte sig och flyttade till Naemis föräldragård Norsborg. Kommunal förtroendeman och Nämndeman för Hjärtlanda och Skepperstad.

Hösten 1942 var han som vanligt ute och såg till djuren, inne styrde familjen med kvällsmaten. Då Knut dröjde och man fann honom död i ladugården. Hjärtslag vid 44 års ålder. Naemi stod ensam med gård och två små döttrar. Kistan stod i uthuset, mamma tog med barnen varje kväll f att säga god natt. Stor begravning med slakt före. Liksom vid nämndemansmiddagar och andra stora tillställningar lånade man glas, porslin och stolar av varandra.

Samma kväll dog Emma i Ö-g och precis ett år senare dog Henning Karlsson V-g. Väckte förstämning i hela byn.

19 Fintorp under (Hjärtnäs Södergård)

/Karl Karlsson 1868-1947 Fintorp/

Forts. från Anton och Hanna).

*Karl g m Mina (Vilhelmina), Maj Sofies morfar och morfar. **Mina** född och uppvuxen på Hjärtnäs Södergård (syster till Anna Nero som var mamma till USA bröderna) Mina föll från ett hölass på Hultsjövägen och blev förlamad i en*

arm så döttrarna Hanna och Ellen fick hjälpa henne att kamma håret varje morgon. Karl var rättare på Björnskog och då bodde de i en flygel där.

I samma grav finns **Gunnar** som omkom i ett blixtnedslag i Hjärtnäs Södergård juli 1927, 22 år gammal. Vilhelmina dog i mars samma år

Kuriosa: Fintorp 1905 kom ett gammalt par från Vallsjö hit. Johannes Svensson och Lisa Lindberg. Dottern Johanna Sofia var gift med uniformskräddaren Karl Oskar Franzen och de fick en son **Axel Franzén**. Dottern Anna gifte sig Björk fick sonen Arne och sonsonen **Anders Björk**. Fosterson **Martin Rehn** från Marbäck, fanns ock på Fintorp, fadern änklings som gifte sig med parets 3:e dotter Fredrika.

/Bror Andersson/

20/Algot Petersson 1864-1925/Nybygget

- g m **Fina Helena Kristina Magnusdotter 1864-1942/ Olika sidor av stenen**
p g a Flinkens grav.

Bodde först på Kvarnkullen flyttade med sina två barn till Björkholmen (Holmatorp) där de två barnen blev 10.

Blev torpare på Nybygget, under Älgabäck, 1910. Algot och Mina är Tora Wallins farfar o farmor. Han var "arbetskarl" försörjde sig på arbete hos bönderna i trakten och sågverksarbete. I sina träskor gick han fram o tillbaka till någon av sågarna i Sävsjö. Högg ved till skolan och Fina städade där. Sista lördagen i varje månad var det skurning, m. egen såpa. Huset som låg högt och vackert, även benämnt Högaskruv, bestod av rum och kök och kammare på vinden. Man hade 2 hästar och 4 kor. Algot skulle göra ett och ett halvt dagsverke i veckan och lejda körningar med hästarna. 10 barn och 4 barnbarn växte upp här. I bygden sa man: "Nybyggarna di är glada både i umgänge med folk och i arbete." Ett gott betyg!

1925 har Algot slitit färdigt och avlider. Fina bodde kvar med barn, barnbarn och ingifta tills också hon gjort sitt sista dagsverke 1942.

1947 stod Nybygget tomt. Revs men återuppstod i Torset hos Birgitta Hultin och Inge Andersson. Nya Nybygget!

Barn: Karl t Stockaryd, Tora Wallins pappa (återkommer)

Anna Elfrida Josefina t Amerika som 18 åring. Gift med en svensk i Amerika. Aldrig talat om släkten i S. Vid mammans död kontakt m släkten.

Emilia g m Ernst Petersson **Ängen** 6 flickor 1 son : Ester, Anna, Elsa, **Alma gift Häggqvist**, **Elin g m Nils Bonde Jönsson** och Sonja. En son

Signe gift Svärd tvättade på du Nord, **Ida** ,**Helga** , **Gustav** tvilling m.**Elin**

Anton Ninus Namnet tysk pga en tyska på Älgabäck. **Selma**

(Algots mamma Ulrika (Ulla) bodde i en liten stuga i Ormestorp)

21 /Karl Johansson 1886-1945/

Toras pappa. En hårt drabbad familj. Karl flyttade till Stockaryd och jobbade vid järnvägen. Gifte sig och fick barn. Hustrun dör och han står ensam med två små döttrar. Efter ett par år dör också den yngsta flickan. Karl flyttar hem till Nybygget med Tora 6 år. Två bröder bor kvar hemma + 3 barnbarn till Fina. Hon skall föda denna stora familj på sin pension 15 kr/mån. Sönerna bidrog naturligtvis.

Tora får trots allt en trygg barndom med kusinerna i Ängen som lekkamrater. Inte nog med elände, när Tora är 19 år omkommer hennes pappa Karl i en järnvägsolycka och hon står ensam i världen. Tack vare faster Signe kan hon börja på Hotell du Nord. Tora fortsatte att leva upp till Nybyggarnas rykte om att vara ”glad både i umgänge med folk i arbete.”

22 Flink en egen kyrkogårdsvandring.

23 Aron S dräng under många år på Ö-g

25 Andersson /Berggren Nu är vi på Träa.

/Berggren Lennart 1913-2004 Asta 1924-2015 (25/

Andersson John 1900-1962 Ellen 1901-1961/

Asta lekte med Ruth Rydén

John o Ellen är Astas föräldrar. Ellen är moster till Maj-Sofie.

John var son till en häftenbrukarrendator hos Lundén på Berg, Clas A.

Asta var en gudabenådad berättare bla om sin uppväxt på Träa, skolkamrater och sitt första jobb hos Erik och Judit i affären. Asta gifte sig med Lennart Berggren sedan de kikat på varandra en tid i Brunseryd.

Lennart var son till Frans K B. Syskon **Einar**, Edit , Henry , Gunhild **Lennart** , Edla , Ruth , **Sigvard** .

26 /Martin Orth 1877-1943

Hustrun Cecilia Orth 1886-1932 f Pettersson släkt med Elsi Hjulås

Herbert Orth 1919-2004 son Sv psalm 285/ g m Karin Orth

Martin Orth Hjärtlanda Mellangård. Bror t Knut och Emil. 4 barn: bl a **Inez** och **Herbert**. Till Amerika när han var 36 år, åter efter 1 år, 1914 julen. Tog över gården som sonen Herbert tog över. Ps.285 *Det finns underbar förlossning i det blod som göts en gång. Det finns glädje bortom graven och en framtid full av sång.*

27 CJ Petersson

/Kyrkovärden CJ (Kalle) Petersson från Östergård 13/7 1824—8/5 1896

Hustrun I S Petersson 6/7 1844—4/5 1925/

Inga Sofia är hans hustru nr 2 En hyvens kvinna som var hantlangare vid bygget av Hultsjö kyrka.

Hustru nr 1 Anna-Lisa födde 5 barn innan hon dog i barnsäng.

Inga Sofia från Hultsjö födde också 5 barn. 1 Anders i byn, 2 Karl Emil "Kalle" i Ö-g g m Emma Wikell föräldrar till Axel K (tidigare) m fl, och 3 Johanna Matilda g m AV Johansson.

28 Uppåt Träa igen. /Carl Nilsson 1883-1981

Alida Nilsson 1888-1974

Elna Nilsson 1920-2012 sjuksköterska

Carl Nilssons första hustru **Hilma** Magnusson (tidigare)

Carl Nilsson omgift m Alida. En snäll och vänlig man. Frågade luffaren ute i ladan om han ville ha ägget vändstekt eller inte. Sann kristen med i Hjärtlanda missionsförsamling som bildades på 30 talet. Tyckte om att läsa, började med att plöja igenom prästens bibliotek och gav sig sedan på Shakespeare. Nilssons hade den första telefonen i byn så dit gick alla och ringde. **Alida** född i Nässja Skepperstad. Kom 1916 i samband m äktenskapet till Berg. Energisk som med stor omsorg, fostrade en stor barnaskara där även Ingrid M.ingick. 1 **Johan** ägare av fädernegården, 2 **Elna** sjuksköterska i Linköping tjänade piga på Älgabäck lovade sig själv att se till att lillasyster Astrid inte skulle behöva tj. piga, utan fick utb.sig till sjuksköterska 3 **Evert** missionär o rektor vid Alliansmissionens bibelskola i Sydafrika, återvänt till Sverige men längtar tillbaka.4 **Astrid** sjuksköterska, löjtnant i amerikanska armén, nästan major, under Koreakriget -54, mamma t Thomas Sjögren, 5 **Alvar** ,6 **Per**, 7 **David**

/Johan Nilsson 14/4 1917—3/3 2006 Berg Joh.11:25/

Tog över gården. Mycket duktig betrodd man som höll sig hemma i Hj-a bortsett från en tid på lantmannaskola i Hälsingland. Började som dräng på Älgabäck och Norsborg. Ägnade sig åt sitt lantbruk och sin skog med omsorg. Skaffade sig aldrig bil. Efter morgonens pass i ladugården cyklade han med såg och yxa på pakethållaren till skogs. På eftermiddagen hem o mjölka, klä om, sätta portföljen på cykeln och iväg mot kommunala uppdrag. Han hade en passion, kartor och skogsvårdsplaner.

Johannes Nilsson stenen lutad m muren.

/Joh:s Nilsson 1840-1926 Hustrun Sofia Nilsson 1844-1918 Upp. 3:5/

Carl Nilssons föräldrar.

Johannes Nilsson från Fröderyd. Postdräng hos Lina Sandells pappa och såg varg när han vallade kor. På äldre dagar hade han auktion på barnbarnen. En ovanlig lek med spiskroken som klubba. Även hustrun Sofia har en intressant bakgrund.

Sofias mamma Anna-Stina var 15 år när hon gifte sig, fick Sofia när hon var 18 och dog då i samband med förlossningen. Sofia växte upp hos sin mormor. För morsarvet köpte hon Träa Hjärtlanda Mellangård, tillsammans med Johannes.

De fick barnen Carl och Anders Johan som tog över föräldragården Hjärtlanda mellanård g m Matilda, barn Gustav o Elin Andersson (återkommer)

/Hilma Andersson 1885-1976 Nässjö/

Syster till Alida ev först tillfrågad av Carl

29/Här vilar Einar Berggren 1905-1979 bror till **Lennart**

Elin Berggren 1921-1976/

30/Ernst Berggren 1857-1935

Hustrun Matilda 1860-1918

Dottern Adina 1899-1927

Hjärtnäs/ Hjärtnäs Mellangård 3:4

Ernst och Matilda de äldsta Berggrenarna. Gården till släkten på 1600-talet. Föräldrar till Oskar Hjärtnäs M-g och Gustav Hjærtlanda mellang och Adina.

/Gustav Berggren

Familjegrav/

Hjærtlanda, Mellangård 5:1

Gustav Adolf Teodor f 1883 son till Ernst B o Matilda , g m Ida Gräns

Barn **Henry, Oscar, Eira g m Ivar, Axel g m Anna Lisa, Olle, Josef, Erik, Svea**

31 Petersson affären

/Makarna Petersson

Erik 1902-1985 Judit 1905-1976 Job 19:25/

Sjövik. Skomakaren Erik, han var handlaren i byn, bonde, gårdfarihandlare, postiljon och kyrkvaktmästare. Men inte skomakare, kallades så eftersom här tidigare funnits en skomakare. Erik och Judit hade en dotter Ulla som gifte sig med en bankman. I Lidköping.

De tog över butiken efter Anders Johan Andersson och Ida 1936. Då bodde 237 personer i Hj-a. Drev affären i 30 år. 1969 fanns det 88 pers i socknen. En liten välförsedd butik med lucka i golvet för kylda varor de första åren. Kaffekvarn och varorna snyggt inställda i hyllorna. Rullar med omslagspapper på järnstativ. Mjölken i tetrapak på slutet. Erik med fluga under kragen.

Tidigare drevs lite handel i Björkelund sk **Snushålan** med ett märkligt sortiment snus och vetebröd!

Alfina Karolina Svärd, Snippen, oäkta barn till en piga, död 1942, som drev gårdfarihandel i byn skall ha sin grav här på kyrkogården. Varorna bestod av julgranskarameller och smultron. Låter lite säsongsbetonat! Besökte ofta missionshuset där hon bad med inlevelse. En halvbror till henne som emigrerat skänkte genom sin dotter 1000 dollar t Hj-a kyrka.

32 Alice Oskar o Ellen

33 /Simon Petersson 14/4 1916-12/1 2005

Iris Petersson 16/4 1922-13/3 2010/

Iris är från Hjärtnäs och Simon från Hultsjö bror till läraren Lagö och en bror g m Nelly som hade mjölkaffär i Sävsjö.

34 Muren Karl August Karlsson 1872 och hans hustru Matilda Berggren.

Berg föräldrar till Erik och Ester./Karlsson Ester1907-1990 Erik1912-1997

Karl Karlsson reumatiker som njöt varmbad i träkar.

35/ Oscar Hermansson 4/12 1898-11/4 1973

Ingeborg Hermansson 6/7 1899-24/5 1956/ född Nero

Se texten på stenen

Köpte Hj-a Östergård 1921 Kommunalnämndens ordf. Huvudman i Sävsjö sparbank, ombud f Jönköpings läns brandförsäkringsbolag.

37 KE Karlsson Ö gård Karl i Östragård g m Emma dog samma kväll som Knut Orth.

Barn Ellen (gifte sig Berggren och bodde i Hjärtnäs Mellangård)

Anna (gifte sig Orth och bosatte sig i Storvik)

Elin (gifte sig Gustavsson och bodde i Älmeberg, Rörvik)

Ester (gifte sig Lindoff och bodde i Sävsjö)

Helga (gift 1/Anton Petersson från Torset Södergård bodde i Kallsjö.)

Hulda eller Ulla (gifte sig Wallin)

Gustav (bodde i Fröset, Årset)

Axel var yngst och övertog gården i Hjærtlanda.

38 /P J Rostedt Ärnanäs 15/4 1811-21/1 1888

Maria Rostedt f Johansson 20/8 1820-2/5 1892/

Rostedt en stor släkt. Nu skall vi koppla ihop Hjærtlanda med Komstad. Per Johan Christoffersson-Rostedt gift med Maria Sofia Johansson i Ärnanäs. Detta par var mormor och morfar till Ester Lokrantz född i Ärnanäs med efternamnet Samuelsson. Hon flyttade som gift till Komstad. Ester är mormor till Anna Lisa Hansell Sävsjö som bidragit med dessa uppgifter.

”Detta par var min mormor Esters mormor och morfar. De hade tre barn Matilda f.1844, (min mormors mor) som bodde i Ärnanäs och senare i Älgabäck , Johanna Sofia f.1846 och gift med “Patron Pettersson” och Sven Johan Algot Rostedt f. 1850.

Martilda var gift med Samuel Johansson f. 1835. På gamla dagar flyttade de till Komstad och är därför begravda i Norra Ljunga.”

Vänd sten 39 Carl Nilssons bror Träa

/Anders Johan Nilssons Familjegrav Hjærtlanda Mellangård

Joh.11:v 25/

G m Anna Matilda Cecilia Nilsson. Bodde på föräldragården

Matilda bodde ett tag I Amerika, Colorado Springs. Anders Johan skickade ett friarbrev till Matilda som kom hem och gifte sig med Anders Johan. Anders

Johan var förtroendeman, kyrkvård och komunalnämndsordförande.

På gården föddes Elin 04 och Gustav 07 som bodde ogifta på gården ända tills dom dog."

Gustav med och vattnar sin häst i Källströms film från Hjärtlanda. Stege för att hjälpa upp barn på hästen. Elin rörde i grytan med sin käpp. 17 olika avsked när hon dog.

40 /Frans **Kanutus** Berggren *Brunseryd Familjegrav*/ son till Klas B.

G m Kristina f Nilsson

Hälftenägare tillsammans med Isakssons.

Barn: **Einar**, Edit , Henry , Gunhild, **Lennart**/ **Astas man** , Edla, Ruth , **Sigvard**

/Här vilar Einar Berggren 1905-1979 Elin Berggren 1921-1976/

/Sigvard Berggren 1923-2001/ bröder till Astas Lennart

41 */Hemmansägare C A Berggrens familjegrav*

Brunseryd/ (Klas August och Augusta Kristina)

*Föräldrar t Gunnar B 1895 och Elsa 1899 gift m Emil **Orth** Hjärtnäs Södergård*

41 PJ Svensson SM Johansson Hildur Brunseryd 1:3 Nu dags för den fjärde av Petter i Kusås flickor.

/Ragnar Carlsson 1914-1982

Margareta Carlsson 1918-2013

Brunseryd/

Birgitta A s föräldrar.

Birgittas farmor Hildur och farfar Edvard Karlsson.

Hildur är dotter till Petter PJ Svensson och syster till Arvid Pettersson som var gift med Urgina Magnusson dotter till Petter i Kusås. De fick Målen i Torset.

Arvid och Urginas son Karl Gustav gifte sig med Inez Orth dotter till Martin Hja m-g. och Cecilia från Norget.

SM Johansson är far till Petter PJ Svensson.

/Edvard Karlsson 5/3 1878-26/10 1972

Hildur Karlsson 11/2 1890-28/12 1972

Bertil Karlsson 7/5 1912-29/8 1932

Brunseryd/

42 /Kantor o folkskolläraren Anders Johan Lundén 1858-1933 Hans hustru Hilda Christina 1862-1918 f Bohlin.

Betyg och klasslist. Föräldrar till Naemi g m Knut Orth Lena H s föräldrar. AJ Lundén från Fröderyd. En man som gjort mycket för bygden. Lärare och kantor samtidigt som han skötte ett jordbruk. Drängar till sin hjälp. Bl a plockades det sten vilket gör att Norsborg idag har den mest stenfria jorden i byn. Skänkte mark t missionshuset och var Missionsförsamlingens förste ordförande. Hjälpte människor men också sträng mot de sina. Via hustrun som var släkt med bl a Gynnerstedts i Skrapstad ägde han en tid en gård i Uppåkra. Vandrade till sin lärargärning i Hj-a. Ägde en gård i Berg innan han flyttade till Norsborg. Aktiv Bondeförbundare och höll föredrag i trakten och agiterade för pension åt alla plus att han även hade uppdraget att vaccinera mot smittkoppor

Han utverkade att Anna fick en lite pension redan på 20-talet.

43/Anna Malm 1875-1973/

Backstugan Högelid ovanför fd prästgården /Hjärtlunda Östergård (sockenskomakaren Orth) Dotter till soldaten Klas August Malm och hans Ida. Två söner fanns också i familjen. Anna begav sig ut i världen för att tjäna piga men flyttade hem då föräldrarna blev gamla och behövde hjälp. Föräldrarna dog och Anna bodde kvar ensam i stugan fram till 50-talet. Drog sig fram på sin lilla pension och med att hjälpa till där det behövdes. Brodern Johannes Algot Malm gifte sig med strykerskans dotter, vilket ej togs så väl upp. Så det nygifta paret åkte till Amerika och kom aldrig åter, men brodern skickade pengar till Anna. Hemgiften låg och väntade på att han skulle komma åter och den ligger fortfarande kvar oanvänd.

Anna var en nästan ständig gäst på Norsborg, såväl på julafton som till vardags. Det blev ett talesätt vid matbordet ”det hade nog räckt till Anna också”.

De sista 20 åren på ålderdomshemmet och Ringgården. Avled som Sävsjös äldsta invånare 98 år gammal. Lena Hellqvist sköter graven. Lavendel.

(Gravstenen är tyvärr borttagen 2016 eller 2017)

Källor

Elnass Torp och Backstugor i Hjärtlanda socken, Gods o gårdar, Sveriges bebyggelse, Lena Hellqvist, Tora Wallin, Inge Andersson, Maj-Sofie Andersson, Thomas Sjögren m fl.